

Záhorská Kronika

vychází v Soběšlebicích jednou do měsíce

Sešit 1.

ZÁHOŘÍ

Cena 10 Kč.

po stránce starožilnicko-historické
od P. Františka Příkrýla.

Jest věru na čase, aby se všeliké sebe nepatrnější drobotiny ze života lidu našeho, dokud ještě žil svým způsobem vlastním, cizí kulturou nedotknutým, pilně sbíraly a pro budoucnost zaznamenaly.

Z té příčiny odhodlali jsme se vydávati

Záhorskou kroniku,

jednak pro lid na Záhoří, aby se v životě svých předků jako v zrcadle shlížel, jednak pro naše spisovatele, aby z tohoto bohatého a svěžího pramene lidového čerpali.

Záhorská kronika bude vycházeti ve dvouarchových sešitech s ilustracemi jednou za měsíc a prodávati se bude sešit za 10 kr.

V I. a II. sešitě vyjde povahopisný nástin Záhoří s mapkou, potom následovatí budou zvyky, obyčej, pověry, pohádky a pověsti lidu na Záhoří. Již ve II. sešitu bude začátek povídky: Antůšek z Libosvar.

I žádám zvláště volebné duchovenstvo a slovatné učitelstvo na Záhoří, aby mne v této nezištné snaze mě podporovati ráčilo a nejen Záhorskou kroniku mezi lidem rozšiřovalo, ale i materiál dotýčný ve svém působišti sbíralo.

V Soběchleboch, v roku 1891.

F. P.

Záhoří

po stránce archaologicko-ethnografické.

Od úpatí sv. Hostýna a Javorníka rozkládá se na sever až k Bečvě pahorkatina, posetá zámožnými osadami a říká se jí — *Záhoří*. — Je to předstín Valašska.

Vlastně se nazývají tak osady kolem Soběchleb: Radotín, Lhota, Kladníky, Oprostovice, Bezuchov, Šišma, Hradčany, Pavlovice, Prusínky, Lhota Radkova, Radkov, Blazice, Žakovice, Sovadína, Mrlínec, Libosváry, Vitonice, Horní Újezd, Loukov, Biškovice, Horní a Dolní Něčice, Rakov, Paršovice, Valšovice a Opatovice.

Ve smyslu širším zove se Záhořím kraj ohraničený Bečvou od Val. Meziříčí po Přerov; silnicí od Přerova do Bystřice pod sv. Host. a drahou z Bystřice do Val. Meziříčí.

Záhoří je přechodem z Hané na Valašsko. Hranice mezi hanáckým a valašským nářečím nedají se přesně určití. Pozorovati jenom, že ku Přerovu převládá nářečí hanácké, ku Kelči valašské. A přece krojem, zvyky a rázem osad a životem v nich liší se obyvatelstvo Záhoří od obou kmenů.

Kraj do nedávna málo byl znám, vždyť teprve třetí rok projíždí »Záhořím« železnice a letos dostavují se silnice ku městům okol-

ním, ač v pravěku mělo »Záhoří« veliký význam pro národ náš dle památek zachovaných v hradiskách, ve hrobech a na nálezištích, jež jsem po dvě leta sbíral. Jsou to památky pradávných našich předkův a jich vzdělanosti.

Cítíme-li paměť předků svých, tož važno si i památek, které po nich půda země otecké zachovala ve svém nitru až do našich dnů. Na Záhoří se mnoho hřešilo proti této úctě; bylo často ničeno právnuky, co urobili pradědové naši, vynaloživše veškeré umění a všecek um svůj, aby nedokonalými prostředky vytvořili pěknou věc, která s tělesnými ostatky bývala do země vkládána a přetrvala tisíciletí. Až nyní právnuk to ničí buď z lehkomyšlnosti, anebo ze zlosti, že nenašel raději nějakého pokladu. Tak ve Lhotě u Lipníka se stalo, že 5 mohyl na bývalém pastvisku za tím úmyslem bylo obráno a památky zničeny.

Zmíním se zvláště o tom, co se památného zachovalo ještě na Záhoří z pravěku a to o památkách pocházejících z dob, o kterých se nám nedostalo žádných psaných zpráv. Památky ty jsou tisíce až dva tisíce let staré, jsou tedy již pro samo stáří úctyhodny.

Roku 1888. v Soběchlebech, při opravě násyp domku č. 74., jež patří Josefu Boro-
vičkovi, byly nalezeny 2 kamenné klíny a poblíž do násypu byl zadělán kámen, jež je zkamenělá usedlina mořská, mající na povrchu mnoho skořápek mlžů, jaké nosili poutníci na klobouku, jdouce z Palestiny. Pátraje po nálezišti podivného kamene, našel jsem v Dolních Něčicích u »Pavelčků« celý násep na dvoře z téhož sedimentu; i před domem se

povalovalo mnoho kamení téhož druhu. Vybírá se tento kámen za dědinou na poli, »dolní kráčina« zvaném. Dle toho, než se tu naši předkové usadili, bylo Záhoří pod vodou — mořem; u Soběchleb as byl břeh a na pevnině rostly bujně pralesy přesličkovité, plavuňovité a kapradinové; na břehu slunilo se množství mlžů. Kdysi z nenadání stala se velká změna: oheň podzemský (sopečný) změnil tvářnost kraje; půda se pohybovala, pukala, zdvíhala se a klesala. Tak povstal sv. Hostýn a Javorník s horstvem souvisícím — takový mělo vznik naše Valašsko. Vlnobití hluboké hýbalo spoustami hlíny, která pokryla pralesy i zvířata; Záhoří vynořilo se z vody v jiné podobě. Z bývalých pralesů se utvořila v lůně zemském ložiska kamenného uhlí. Kde zasáhla katastrofa výstavky lesů, zkameněly i s bahnem je kryjícím. U Soběchleb r. 1888. otevřeli na »starých koutech« lom; při lámání vypadlo několik zkamenělých stromů (lapidodendronů) a zkamenělého rostlinstva. Již před 30 lety pátralo se zde po uhlí, ale nešťastným způsobem. Nedávno objevil jistý člověk z Hustopeč ložisko uhlí u Kladerub pod Nemetickou Doubravou; i podobá se dle povahy krajiny, že uhelná pánev polsko-ostravská nemá ukončení u Nemetíc, ale že se táhne až k Soběchlebám, ba až k Přerovu.

Po veliké oně katastrofě, výše vypsané, pokrylo se Záhoří rostlinstvem nyní žijícím a lupenatými lesy, jejichž zbytky věcí až dosud pěkný tento kraj. Do tohoto takto upraveného kraje přišli naši předkové před dvěma a půl tisíciletí. To dokázal † prof. J. Ha-

velka a svědčí o tom nálezy muzejního spolku olomouckého.

Nyní se ptáme: »Odkud přišli na Záhoří naši předkové?«

Letopisy chaldejské, egyptské, židovské a římské vypravují (Mars Moravicus, T. Pešina. Pragae 1678.), že šestý syn Jafetův, syna Noemova, Mosoch, byl praotcem slovanského národa. Nimrod vytlačil jej ze společné kolébky lidstva, z nížin babylonských, donutiv ho hledati své čeledi nový domov. Posléze usadil se trvale na jižním břehu černého moře. Zde založil na památku město Mosochov (později Caesarea). Během staletí zalidnila čeleď jeho břehy černého moře a střední Evropu. Řekové a po nich Římané nazývali je Henety, Venety, Vendy. Oni sami sebe nazývali »Mosochoy«, později pak rozpadli se povahou krajín na více kmenův a přikládali si jména svých vůdců nebo svého kraje. Založili potom Moskvu. Poznenáhla zalidnili dnešní Rus, Polsko, Polabí až k moři baltickému a severnímu, Rakousko-Uhersko a Lombardii. Němci bydleli té doby ve Skandinavii pode jmény Theutoni a Saxoni.

Tak přišli první osadníci na Záhoří z pokolení Mosochova a založili si zde paseky. Na Valašsku se udržely podnes, poněvadž půda málo osob blízko sebe bydlících užíví. Jinak zde. Z pasek tu vznikly během času osady. Volný o Přerovském kraji 1835. str. 106. píše, že v dávnověkosti každá osada na Záhoří tvořila samostatný statek. Povstaly tedy všechny osady ze zádruh.

Příklad dávnověkého osazování lidu na Záhoří viděti na Bezuchovu a Oprostovicích. Obě osady povstaly z rozpadlých zádruh. Zádruha bezuchovská usazena pod osadou na nádvoří do obdélníku strategické hodnoty, se svahy k loukám, lesu a k cestě. K severu oddělena od návrší posud znatelným příkopem. Lid zove místo podnes »Kočičův hrad«. (Zlatá Praha 1889, Kurz: »Jména zvířat ve jménech osad v Čechách«.)

První osadníci ohradili zmíněnou plochu dřevěnými sruby a příkopy. Tak povstalo bydlíště ohražené proti dravé zvěři i zlým lidem, povstal hrad slovanský, s nímž setkáváme se po celé střední Evropě.

Nyní je ono místo rozoráno na záhony.

R. 1839. byla zde vyorána krásně broušená sekera serpentinová a na jiném záhoně byly nalezeny základy jakési budovy z netesauých kamenů, maltou spojených. Patrně, že zde bylo pravěké bydlíště. Když se čeleď rozmnožila, nemajíc místa na obmezené prostora usazovala se několik set kroků výše. R. 1241. stála už dnešní osada, kterou přepadli Tataři, táhnoucí od Olomouce ke sv. Hostýnu. Všem uřezali uši, jak dříve pověst, a proto prý se zove osada až do dnes Bezuchov. (Po vítězství u Lehnice poslali Tataři do Asie několik měchů sušených uší svým rodákům na znamení svých úspěchů.)

Od Bezuchova táhne se k Dřevohosticím zalesněný hřbet. Na nejvyšších místech nalezl jsem po různu 9 mohyl — pravěkých to hrobů. Pravdopjatně leží v nich popel prabydlitelů hradu Kočičového. Když někdo zemřel na

hradě, zanesli tělo do posvátného háje; tělo spálili na hranici, věřice, že duše nemá pokoje, pokud tělo nerozpadne se v prach. Jenom zločince naši předkové pohanští jako z trestu pochovávali, aby jejich tělo pomálu se rozpadávalo a duše neměla pokoje.

Popel po spálení býval dáván do ozdobné nádoby, urobené z hlíny na kruhu; kolem rozestaveny zbraně nebožtíkovy a ozdoby, které miloval. Dány mu do hrobu i oběti, jako obilí, jídla i mléko a medovina; potom za obřadů, nám neznámých, zasypána mohyla. Mohly měří dnes 11—12 m v průměru a 1—2 m výšky; snížili je přírodní živlové a pěstování lesa. V takových mohylách nalezl jsem za obětavé pomoci pana učitele bezuchovského, Ludvíka Schmieda, krásné ornamentované popelnice, dvě serpentínové, uměle broušené sekery, bronzovou spirálu a pazourky, konce to šípů, napustěných jedem; vše je uloženo v museu olomouckém. Při vykopávání památek bylo pozorováno ve hlíně mnoho pruhů jak snůh bílého písku, jenž jsa mezi prsty rozetřen, se mazal; taktéž místy usazeniny, povstale naléváním tekutin do hlíny.

Oprostovice mají své jméno po praotci zádruby tam zaniklé, Oprostoy. Nazýval se podle analogie četných osad moravských Oprostá; jeho potomci: Oprostovíci a po rozpadnutí zádruby zove se osada podnes Oprostovice. V zahradě Josefa Kociana nalezl jsem návrší obtočené valy, památku zbylou z někdejšího hradu, nalezajícího se v místech od statku Kocianova až po statek Poláchův. Lid podnes vypravuje vzácné podání z dob zádruby.

Když totiž hospodyň na hrádku porodila, přinesly jí darem ostatní ženy velký koláč do kouta. Za koláč, jež hospodyně přinášely na zámek své paní k radostné události, bývaly srdečně počastovány. Když za doby tuhé roboty se určovaly od úředníků panských dávkou naturalní, měli Oprostovští za ten koláč, o němž se zmínil kdosi na chytrou otázku, kromě roboty tolik dávatí obilí, kolik třeba bylo na urobení toho koláče. Ještě do r. 1848. byli Oprostovští povinni dávatí svým pánům ročně 4 a půl čtvrti pšenice pod jménem: Koláč Janský, středopostní, nebo kmínský.

Jaký byl život, našich předků na Záhoří? Nyní žijeme společenský život zcela rozdílný od života našich předků, život podle vzorů západních uzpůsobený. Proto nehrubě poznáváme, jakou měly důležitost v životě předků našich předměty, předměty jež nyní po nich nalezáme, proto málo přisuzujeme ceny památkám staré slávy vlasti naší, jež byly tehdy otcům našim k živobytí nevyhnutelně potřebny.

Na Záhoří usadili se první osadníci v pralesích. Co tu bylo práce a nebezpečí, než si zřídili obydlí, než upravili okolí podmínkám tělesných potřeb! Dravá i škodná zvěř je sužovala. Znenáhla prací úsilivnou od pokolení k pokolení podrobili si zde veškerou přírodu a z malých začátků povstaly osady, v nichž všichni, páskou pokrevenství spojeni jsouce, vzájemně nesli tíži vezdejšího života. Naši předkové bývali v osadách hrazených a otevřených; otevřené osady nazývali »sídlo« a obyvatelé těchto osad sluli »sídlači«, seláci čili

sedláci. Teprv uvedením nevolnictví ve XIII. stol. znamenal tento význam nevolníka neb robotníka, ač z počátku byl čestným a libozvučným.

Obyvatelé osad hrazených sluli »hrazané« o osada jejich »hrad«. Nebyly to hrady jako Helfenštýn, nýbrž plocha strategické hodnoty, opevněná vysokým náspem hlíněným, na náspu srubem dřevěným, — týnem — parkanem a příkopy obehnaná. Obydlí bývalo stavěno nejvíce ze dřeva i košatiny a z kamene. Větší hrady měly nákladné domy z kamene. Hrady staroslovanské byly naše nynější města (z něm. Stätte — Stadt) a »hrazané« byli naši měšťané. Právního však rozdílu nebylo mezi »sedláky« a »hrazany« žádného; všichni byli svobodní a sobě rovni.

Hrady stavěli naši předkové buď na domáci svou obranu — a ty nazývali tvrze — nebo na rozkaz a útraty zemské opevňovali na návrší jistá válečně důležitá místa k obraně vlasti. Z vlastního popudu toho nečinili nikdy, neboť je o nich známo, že nebyli bojechtivými, jsouce »národem holubičím«, pokojným. Stačtí pak takové hrady slulo »hradozdění«.

Každá zádruha volila si v hromadě dobrovolně svého náčelníka; ten řídil pořádek doma a zastupoval zádruhu na venek. Čeled v zádruze byla rodinou, jsouc po jednom společném praotci. Všichni pracovali a žili sobě na vzájem, druh za druhu, odtud »zádruha«, všeho užívající společně; tak nebylo mezi nimi ani chudých ani bohatců. Několik zádruh tvořilo okres čili »župu«. Hlava zádruchy zval se kmetem, hlava okresu županem. Oba měli

v rukou moc trestní a administrativní. Celé zemi ve svazek politický spojené čelil vojvoda; svou moc vykonával pouze v čas války; on vodíval voje do bitvy, odkud slul vojvoda.

Hrady zemské na Záhoří byly vystavěny hradozděním čtyři: 1. na sv. Hostýně, jenž slul dle podání lidu »Hostajuov«; 2. u Loučky nad Kunovicemi na jednom výběžku hor valašských dosud »na hradě« zvaném; 3. mezi Kladníky a Pavlovicemi stál hrad »Obránsko«; okolní lid vypravuje o zapadlém městě; 4. nad Dřevohosticemi v lese Kosteckém je místo valy obehnané, r. 1890 objevené p. učitelem E. Peckem z Holešova i s pohřebištěm pravěkým a sluje »na Hradech«.

Záhořím, jak jsem dokázal v monografii hradska sv. Klimenta u Osvětiman (Brno, 1885., str. 17.), vedla zemská silnice z Velehradu k severu a chráněna byla pevnostmi, vystavěnými na vysokých místech, v dálece dohlédnutí oka. A sice byly to hrady:

1. Obrány u Dobrotic.
2. Chlum nad Bilavskem. Na holém kopci jsou zde třemi náspy a příkopy obehnané dvory, velmi zachovalé.
3. Hrad nad Podhradní Lhotou; lidé tomu říkají na baštách. Jméno hradu přenesli na výše položené zříceniny Šaumberku.
4. Strážné u Kelce.
5. Strážisko u Zámrska.
6. Hradištěk u Ústí.
7. Strážisko u Kladerub.

K tomu též sluší přičísti: »Hradská« byla ona »cesta jantarová«, po níž, jak dr. Wankl praví, vedli čilý obchod

polabští Slované mezi mořem baltickým a Jaderským, a po níž přecházely karavavy Peničanů a Arabů.

Všude našel jsem blíže zmíněných hradů množství broušených seker kamenných a na pohřebištích vedle nich šperky bronzové a jiné výrobky pravěké umělosti.

Počátkem našeho letopočtu procházeli Záhořím cizí národové zhoubně a nepřátelsky, proto povstaly k vlastní obraně v osadách samých tvrze a sice jsem se dopátral následujících:

1. V Soběhleběch za domkem rolnické záložny přede dvorstvími, kteréž dva statky tvořily druhdy dle podání statek jediný. Nalezeny poblíž kamenné sekery broušené a na Slatině stojí několik domků vedle sebe těsně na návrší obtočených ze třech stran příkopem.

2. V Kladníkách na návsi v bývalém rybníku je kopec, na němž nyní stojí dvě chaloupky a jemuž se říká »zámcisko«. Za osadou je hradisko tvrze Kunkovy, jehož jméno přešlo na okolní les.

3. V Pavlovicích je bývalá tvrz v zahradě kupece Koutného.

4. Hradčany mají své jméno od hradiska výše v lese Záhoří stojícího. Později se usadili z hradu níže k vodě, odkudž se jmenovali Hradčané, t. j. obyvatelé hradu a osada sluje Hradčany.

5. V Šísmě je hrad obestaven chaloupkami. Na statku Hradilovém je hliník, nad nímž lze viděti bývalou hlásnici obehnanou příkopem a vedle hradiska objeven r. 1884. veliký hrob pravěký. Neznalostí byly vyházeny

nádoby do vývozu a rozbity. Nalezl jsem tam ornamentované střepy a dva pazourky.

6. Kočičův hrad u Bezuchova.

7. Hrachovec v Simřt. Do XII. století byl to samostatný statek a zapsán v zemských deskách; nyní malý lesík.

8. V Sovadině v bývalém rybníku je zbytek hrádku. Je to obezděné návrší, aby ho vody nepodemlely a chráněno půlměsícovým náspem směrem k Loukovu, odkud z jara přicházely přivaly. Vcházelo se do tvrze po zdvihačím mostě.

Po tomto hrádku mají mnohé rodiny na Záhoří své jméno a zovou se Hradili nebo Hradilci. Statek bývalé zádruby je do dneška v držení téhož rodu. Všichni četní majitelé zmíněného příjmení pocházejí po staříčku, nebo praotci ze Sovadiny. Ve starých listinách jmenuje se osada: »Sovadín.«

9. V Horním Újezdě stála tvrz vedle kostela v zahradě dvorství. Majitelé tvrzí, kteří v XIII. stol. se nestali šlechtici, jak v Prusenovicích pány barony, nyní Podstatští, zůstali posud ve vážnosti u lidu a nazývají se dvoráci a tvoří zvláštní společnost, řekl bych šlechtu záhořskou.

V době, kdy Lipníku a Hranic nebylo, bylo Záhoří vždy ve válečné hotovosti k obraně vlasti. Od Olomouce přicházelo se k Záhoří přes Bečvu u Lipníka a přístup strážěn strážiskem Týnem, třetícm nad osadou stejného jména, z něhož později posel Helfenštýn — hrad s názvem německým.

Ve století XIII. bylo zlovykem, dávatí panským hradům jména německá. Jaroslav

ze Slivna, vítěz nad Tatary, dostal od krále českého Václava I. jméno: »ze Šternberka«, a vystavěl z vůle zeměpána město »Šternberk« u Olomouce.

Ke strážisku »Týnu« patří nepochybně mohyly u Lhoty.

»Hradská« přicházela na Záhoří mezi Hradištěm u Ústí a Strážiskem u Zámrsk. Silnice z Hranic do Kelče prochází naproti černotínské vápenky podhradím Hradištěka. V levo lze spatřiti val s příkopem a v pravo nad silnicí vypíná se homolovitý vrch, jehož vrchní plocha je obehnaná dosud ještě zákopem a směrem k Ústí krásně zachovalými, trojnásobnými valy a příkopy. Nedaleko odtud na poli byl nedávno vyoraný měděný klín z pravěké zbraně.

Asi 200 kroků dále obchází silnice druhé zalesněné návrší, jménem »cerekvisko«. Na tomto místě stál před 1000 lety kostel čili »cerkev«, obřadu slovanského; původem svým odnáší se »cerekvisko« ke sv. Cyrillu a Metoději. Lid okolní si vypravuje o někdejší zde kostelu: Když byl kostel tu zbořen, propadl se zvon jeho na lukách a chce přes Bečvu ke kostelíku sv. Antoufna nad Hranicemi; občas vyhoupne se na povrch a hledí, jak daleko má ještě k Bečvě. Na lukách potom lze viděti prohlubeň.

Na protějším návrší u Zámrsk se vypínalo v pravěku »Strážisko« na ochranu hradské i Záhoří. Ze severní Evropy nebylo lze přejíti Karpaty od Sedmíhradska až po Val. Mezirříčí, od Hranic k Mohuči zase bránilo pohoří Jesenické, Krkonoše a Rudohoří. Tedy

jen Opavsko-Odersko-Hranickem přecházelo lidstvo k jihu.

Na jednom záhoně u »Strážníka«, směrem k Němeticím, bylo vyorané r. 1890. několik střeptů z nádob, ornamentovaných vlnovitě a meandrem. Při tom, což nejvzácnější z nálezů záhorských, úlomek ucha z nádoby hlíněné natřené tuhou s písmeny vypouklými ozdobený. Prostřednictvím pana c. k. okr. školdozorce, prof. Rud. Kadeřávka z Hranic, byl mi svěřen k použití. Uprostřed 9 cm. dlouhého úlomku táhne se vypouklá páska; nad ní i pod ní 5 vypouklých známek. První se podobá řeckému $\Xi = ks$; druhé řeckému $\omega = ó$; třetí je cyrillské $\text{Ю} = ju$; pak viděti kříž na znamení, že je slovo u konce a za ním počíná druhé slovo, z něhož jen jediná písmena uchována a sice cyrillské $\text{Я} = ja$. Podobizny úlomků jsem rozložil na zkoumání znalecům. Podobá se, že naši předkové před sv. Cyrillem a Methodem přijali svatou víru z části od věrověstců řeckých, jejichž písmo zde místy zdomácnělo. Po sv. Cyrillu ještě nějakou dobu užívali ze zvyku písmen řeckých, ale pro jisté zvuky slovanské užívali jednodušších písmen cyrillských. Úlomek pochází tedy ze stol. IX.

Pod Strážiskem táhne se až k řece Bečvě za osadou Němeticemi les »Doubrava«, v němž se mi vypátrati podařilo 5 pravěkých hrobů, mohl to 12 m v průměru majících, leč nestejně výšky. Na podzim r. 1890. otevřel jsem jednu mohyly; ve spoustkách popela a uhlí dřevěného stála na celině rozpuklá popelnice se dvěma uchy, bez ornamentu, urobená na

kruhu. V popelu nalezeny zvápenaté třísky z lidských kostí. V hlíně nad popelnicí nalezena překrásně a uměle broušená sekera serpentínová a nožik, vylámaný z jaspisu. Leží zde asi pochovaní pohanští naši předkové, kteří žili na »Strážisku« u Zámrska a slavnými činy zasloužili si po smrti slavného pohřbu; neboť jenom bohatýrům ducha a skutku bývaly sypány mohyly na spálené ostatky.

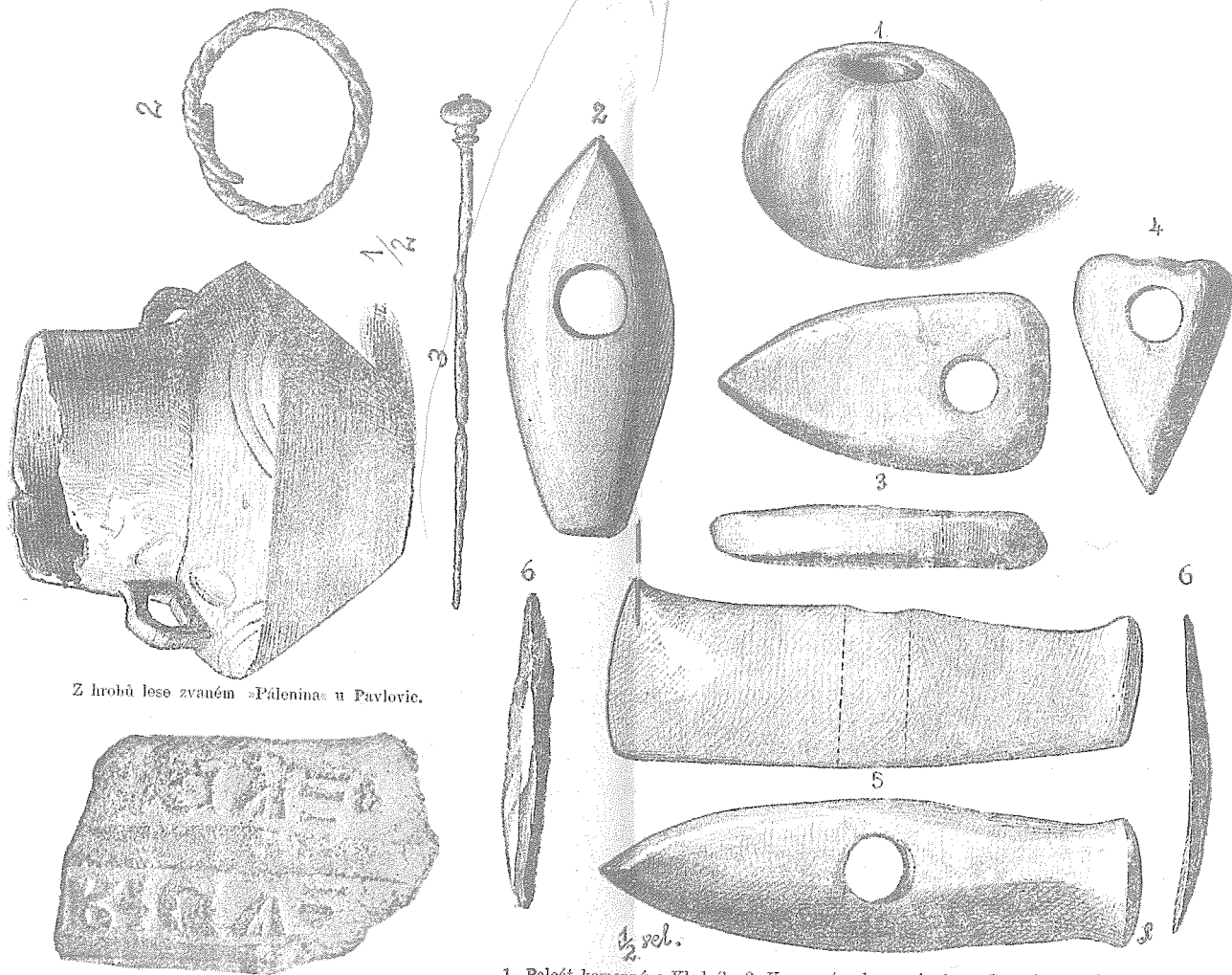
Ostatní hroby budou otevřeny v roce 1891.

Obránsko u Kladna je obstoupeno pěknými lesíky: Kunkov, Libuška, Okrouhlica a Pálenina. Na Obránsku bylo při sázení lesa nalezeno množství úlomků kamenných zbraní rozmanitých tvarů. Pálenina je od hradiska oddělena údolím, v němž stéká potok z Obránska k Šišmě; v Pálenině jsem našel velké pravěké pohřebiště. Na nejvyšším místě zalesněného vrchu stojí 18 mohyl 10—12 m.

Blahosklonností p. šlechtice Alfreda ze Skenů v Pavlovicích umožněno mi bylo otevřít 4 z nich. V největší stála na celině 9 dm vysoká nádoba; na jejím dně byl popel lidský a v něm třísky z kostí a bronzový náramek ze silného muže a množství kousků bronzového drátu různé tloušťky; nádoba vyplněna byla nádobkami obětními. Vše bylo urobena na hrněčském kruhu. Nad popelnicí nalezena lebka a v popelu při ní několik skleněných, modravozelenkavých perel. Na obvodu téže mohyly bylo nalezeno ještě 7 popelnic, z nichž pouze 3 se uchovaly celé; v ostatních učiněny podobné nálezy. Pohřebiště bylo pravdojatně jakýmsi pantheonem slavných mužů z Obránska.

Celému Záhoří vévodí hrad Hostajnov, čili jak jej my jmenujeme, sv. Hostýn. Na vysokých náspech, jež podnes budí náš obdiv, stály ještě r. 1241. sruby čili zdi z velkých klád; lidé dle podání se vždy v nebezpečí vlasti utíkali na hrad Hostajnov, až i z Hané, a zde se bránili. Když divoce doráželi Tataři v onom známém boji na křesťany, trhali křesťané tyto klády ze srubův a váleli je s náspů, drtíce jimi zuřivě útočící Asiaty.

Z oněch záseků zůstaly jen valy a příkopy, které povstaly hradozděním v pravěku. Po pádu království Moravského, bylo přeneseno politické těžiště Záhoří ze zlatého Velehradu do Prahy. Dynastie Přemyslovců, hledající pevné opory proti zpupnosti mnohých vládek čili náčelníků rodových a kmenových, se domnívala, že jistě ji nalezla ve zřízení feudálům, kteréž usilovala zavést i naší vlasti, a to k našemu neštěstí, takže ještě my, pozdní předkův našich potomci, trpce zakoušíme ovoce oné suaby. Zádružní život byl začátkem století XI. znenáhla rušen, a na místo jeho vstoupilo poddanství. Zemané, vладыkové a kmetové přicházeli ke knížeti nebo králi, dávali mu statky své darem, aby je od něho obdrželi zase zpět se skvělým již titulem; jmenovali se po té páni, hrabata, rytíři a baroni. Za to museli pánu svému sloužiti tělem i duší v jeho zájmech. Doma noví šlechtici usilovali své dosud sourodé krajany ujařmiti. To se dělo i na Záhoří. Dr. Wolný (kraj přerovský II.) připomíná rytíře z Hlinska, Prusíněk, Pavlovic, ze Šišmy, a j. Aby se lid na Záhoří nebouřil proti násilnému zavádění ro-

Z hrobů lese zvaném »Palenina« u Pavlovic.

Úlomek ucha nádoby s nápisem od Strážiska u Nemetie.

1. Palcát kamenný z Kladník. 2. Kamenná sekera z hrobu u Bozuchova v lese Dířehostičkém. 3. Kamenná sekera nalezená blíž hrobu v lese Doubravě u Nemetie. 4. Kamenná sekera z Oprostovic nalezená v zahradě Mikulíkově. 5. Sekeromlat z hrobu v »Doubravě« u Nemetie. 6. Nožik z jaspisu z téhož naleziště.

hoty, povstaly čtyři pevné hrady, hrozebně trčící k obloze jakoby na svědectví, že doba volnosti bratrské přestala a doba otroctví duševního i tělesného že začíná. Byl to Šaumburk u Rajnochovic, Obrány u Chvalčova, Křídlo nad Brusným a Helfštýn nad Lipníkem. Nebyly to hrady staroslovanské, ale opevněné domy jediné rodiny, které patřilo tisíce lidu svým tělem, s nímž libovolně mohla nakládati. O Helfštýnu, kterak povstal ze strážiska v IX. stol. a o jeho osudech možno se dočísti ve zprávách české národní školy v Lipníku 1888 a 1889. z péra p. učitele téže školy, Isidora Kahliga.

Šaumburg nad Rajnochovicemi vystavěl kníže - biskup Bruno, hrabě ze Šaumburku (1245 — 1281), ku konci svého života, obdržev za věrné služby, konané králi Václavu I. a Přemyslu Otakaru II. krajinu kolem Kelče, aby práva svá zde s důrazem mohl vykonávati. Rajnochovic ještě nebylo, jen pod hradiškem, posud zachovalým, byla ves »Podhradní Lhota«, jež jméno svoje nikoli od Šaumburku, ale od hrádku staromoravského nad ní odvozuje. Vždyť ještě posud lid říká, jda do Rajnochovic: »Idu za Lhotu!«

Kardinál Hanibal Schrattembach, jak psáno v pamětní knize fary Rajnochovské, vystavěl r. 1716. kostel a faru a zde strávil ročně nějaký čas o samotě. Před tím zde byl na hřbitově dřevěný kostelík a v něm známá socha sv. Anny, nyní postavená nad hlavním oltářem. Bruno uvedl na Šaumburk Templáře z Palestiny, vojiny drsné a nelítostné; ti lidu ubližovali a proto byli nenáviděni. Jeden z nich, muž

šlechetný a zbožný, denně chodíval za Lhotu do kostelíka a modlíval se před zázračným obrazem sv. Anny. Když pak řád Templářů byl zrušen a lid jsa rozlícen jejich ukrutnostmi, ztekł Šaumburg r. 1311., pobíl všechny Templáře až na onoho poctivce, který pak u kostelíka sv. Anny poustevničil až do smrti.

Ale Šaumburk vévodil na dále kraji keleckému, sdíleje stejné osudy s městem. Tak lze čísti v knížecí kanceláři v Kelči v knize, obsahující výtahy z listin archivu kroměřížského, že r. 1400. byl Šaumburk pro dluhy i s městečkem Kelči ponechán úpisem Hereši Smetanovi až do zaplacení dluhů. Pauství kelecké se jmenovalo od té doby prostě Šaumburk, a sdílelo všechny osudy hradu ještě po jeho zboření.

R. 1437. byl zastaven Šaumburk od kn. biskupa Pavla za 400 kop grošů Sigmundu z Bytova, pánu slezskému.

R. 1451. přenesli právo na Šaumburk Jan a Sigmund z Bytova na Jana z Cimburku, hejtmana Moravského a spisovatele knihy Tovačovské.

R. 1455. kníže-biskup Bohuš ze Zvole zastavil zbořený hrad Šaumburk za 1500 uh. zlatých s Kelči Janu a Beneši z Heršic.

R. 1519. dne 30. června byl urovnán spor mezi kn. biskupem Stanislavem Pavlovským a vladykou Albrechtem z Hustopeč o hranice mezi dvory Šaumburku. Svědky byli: Smilo Kuna z Kunštátu na Lukově, Burian Baště na Všechovicích a Břeněk z Vičkova.

R. 1531. kn. biskup Stanislav Pavlovský pro nepřijetí léna Valentínem ze Žerotína a

Beruardem ml. ze Žerotína na Fulneku, a pro nekonanou povinnost lenní, dal v léno dvůr Kamenec a osady Špičky, Zámrsky a Kuučice Břenkovi z Vičkova a Janu z Doubravských.

Zajímavé je též, že r. 1302. dne 27. května daroval kn. biskup Bedřich z Nových domů svému věrnému rytíři Ondřeji z Čechovic Těšice, jakožto lenní a dědičný statek, s vyhrazením dolování zlata, stříbra a soli.

Šaumburk je nyní zalesněná rozvalina v kn. arcibisk. revíře »Rajnochovice«. Hrádek je o něco níže a do dneška majetkem osady Podhradní Lhoty, od něhož dostala jméno. Lid vypravuje, že se zjevovali ob čas na Hrádku černokněžníci, jichž vzpomíná jen v dobrém. Je to upomínka na kněze obřadu slovanského u nás, kteří, jsouce černě oděni, nosívali vlastnoručně psané posvátné knihy. Mnozí z nich, rodilí Moravané, chtěli po vypuzení obřadu slovanského z Moravy zemřítí mezi rodnými bratry, a skrývali se proto před pronásledovnicí ve slujích a zbořeniskách. Kdekoli se objevili udělovali dobrodiní, léčice i nemocné, odkudž mnozí mluvili o nich pověřivě.

Mariana Vymétalíková, nyní manželka pana starosty v Soběchlebích, roz. z Osíčka blíže Podhradní Lhoty, vypravovala mi následující pověsti:

1. »Naši staříček nám povídali, že lidé měli černokněžníky rádi. Mši sv. sloužili moravsky též i ve sklepích a lidé je přijímali do domů. Jednou si pohůnci na oseckém pastvisku udělali oltář z kamení; koně se popásaly co zatím oni sloužili mši sv. Jeden dělal panáčka a jiní ministranty. Když bylo pozdvihování

a ten, co dělal panáčka pozdvíhoval chléb, co měl z domu, všechny koně poklekaly. Chlapci se lekli a odběhli dom. To se rozneslo a od té doby prý se mše sv. slouží latinsky.«

2. »Jednou žala jedna děvčice z Podhradní Lhoty trávu na Hrádku. Tu vidí na šanocích černokněžníka; zakřikla lekem, lidé přiběhli, ale on byl již pryč.«

3. »Jindy opět pásli na pastvisku oseckém pacholci koně, složili si oheň a vyhřívají se. Tu zakřikne jeden: »Tam jdou dva černokněžníci!« Všichni se ohlédlí a vidí, jak černokněžníci přišli k jednomu kři, jež odstavili a a v díře se ztratili. »Chlapci, pojďte za nimi!« Práví jeden. Všichni se zdvihli a utkali k místu. Čím blíže přicházeli, tím více ubývalo jim kuráže a když přišli ke křoví, nechtěl žádný do díry, jenom Francek a Josef. Po chvíli pravil Josef: »Franceku, já se vrátím!« A vrátil se. Avšak Francek lezl dále. Po dlouhé chvíli mohl se postavit a viděl ty dva černokněžníky se světlem kráčet. Přijda jim na blízko, slyší, jak jeden pravil: »Ty, mně se zdá, že kdosi za námi jde!« »To se ti jenom zdá,« prohodil druhý. Po chvíli se zase zastavili a Francek slyšel opět tutéž rozmluvu. Po několika krocích Francek zapackoval. Tu vrátili se k němu a ten první z nich pravil: »Bratře, zabijme ho! On nás zradí!« »Nač bychom ho zabíjeli?« řekl druhý a obrátiv se k Francovi, pravil: »Co tu chceš?« »Jdu hledat štěstí!« »Tož pojd za námi!« pravil mu. Francek šel za nimi, až přišli k velikému jezeru pod Javorníkem. Našli tam lodičku a přeplavili se na druhý břeh, kdež ji zase z vody vytáhli. Po té šli

dále, až našli železné dvěře. Ty se jim samy otevřely a oni vešli do veliké komory. Tam stály bečky plné stříbrných a zlatých peněz; tu obrátil se jeden černokněžník k Francovi, řka: »Naber si, co uneseš!« Francěk si nabral do míška, co měl v něm chleba, zlatých i stříbrných peněz a též za štádra si nastrkal.

Po té zavázali mu oči a řekli: »Neboj se, my vyvedeme tě ven, ale buď hodný a modli se za nás!« Zatočili jím několikrát na obě strany a vedli ho dolu i vzhůru, v pravou i v levo, konečně lezli jen čtvernožky, až zůstali státi. Francěk si stoupl, obvazek mu spadl s očí a on viděl před sebou neznámý kraj. Nad ním třpytily se jasné hvězdy. Byla noc. Sedl si a čekal, až se rozedná.

Když slunce vyšlo, viděl, že je mezi oběma městy Jičín. Vrátili se nechtěl do Osíčka, — byl sirotkem. »Mám včil peněz dost, půjdu do světa,« pravil k sobě a šel, až přišel na silnici k jedné hospodě. V jizbě byl jenom hospodský se ženou. Francěk si sedl do kouta, položil měch vedle sebe a jedl chléb. Hospodský pravil ženě: »Ty, zabijme toho chlapce; má moc peněz!« »Nač zabíjet,« pravila mu, »nemáme dětí, vezměme si ho až s penězi!« — »Máš pravdu,« řekl muž. — A tak zůstal Francěk v hospodě. Že byl hodný, měli ho rádi a když hospodský zemřel, poručil mu hospodu se vším. Tak se stal Francěk hospodským a vedlo se mu dobře, nebo tehdy nebylo železnic jako nyní a lidé se u něho rádi zastavovali. Byl zbožným, modlil se za své dobrodince, a Pán Bůh mu požehnal.

Jak císař Napoleon porazil u Slavkova naši armádu, utíkali od Starého Jičína po silnici vojáci. Tu přijela k hospodě škadrona dragonů a zastavila se. Francěk obsloužil vojáky dobře, nebo poznal v nich své kamarády, co pásal s ním koně u Osíčka. Když se najedli, ptal se jich: »Páni vojáci, neznáte mne?« — »Jak pak Vás máme znáti, když se ponejprv vidíme?« — »A nevíte, kam se poděl Francěk, co vlezl do díry u Osíčka?« — »My jsme ho od té doby nespátřili,« pravili zaražení vojáci. — »Ten jsem já,« dí Francěk, načež vojáky počastoval. Ona hospoda posud prý stojí mezi Jičín.

Černá debra u Osíčka.

»Pastvisko osecké táhne se až k chaloupce u lesa, kde nyní stojí nová myslivárna knížecí. Tam začíná hluboká ráztoka; říkají, že je to černá debra. Jinak se jmenuje děšenská ráztoka a v ní je jeskyně. Jak stavěli železnici, vylámali do ní kameníci vchod. Naši staříček nám vykládali:

V Osíčku byl jednou jeden chudobný člověk a měl devět dětí. Černokněžníci zůstávali vždycky u něho na noc a zaplatili mu penězi, které odnášeli z černé debře. Prosil jich jednou, aby ho tam vzali s sebou, že si vezme, co by si v bídě ulevil. Napřed ho nechtěli vzíti, ale když je ještě více prosil a sliboval, že všechno v tajnosti zachová, vzali ho s sebou. U díry rozzáli modré světlo, lezli napřed čtvernožky, potom již zpříma, až přišli k železným dveřím do sklepa. U nich ležel černý býk. Jeden černokněžník vytáhl z kapsy

knížku a říkal; býk sám od sebe se odvalil, dvéře se jim samy otevřely. Přisedše tam, viděli do kola bečky větší, menší a ty byly plny peněz stříbrných a zlatých. Než tam vešli, řekl jeden černokněžník tomu člověkov: »Co my uděláme, dělej též.« Viděl, že brali jen stříbrné peníze. Bral též a naepal plné kapsy, za nádra i do bot si nabral. Líto mu bylo, že nebrali zlatých peněz. Jak vycházeli ven, šel poslední a tajně nabral plnou hrst dukátů.

Ten býk, jak sáhl po dukátech se zdvihl. Ti dva už věděli, že neposlechl, ale mlčeli. Jak vyšli ven, domlouvali mu: »Proč přestoupil's přikázání? Prohřešil se's! Pohleď za nádra, co tam máš!« Viděl na svých prsou černý pás a to ho mrzelo. Tu pověděl mu černokněžník: »Že's přestoupil přikázání, musíš do Říma ke zpovědi k sv. Otcí. Tady kněží nemají práva tě rozhřešiti; dáme ti posla na cestu, ale peněz neber!« Vešli do chaloupky, člověk dal ženě peníze, rozloučil se s ní, s dětmi i černokněžníky. Oni mu řekli: »Vícekrát nás neuvidíš. Kdybys nebyl přestoupil záповědi, každý rok bychom k tobě přišli, ale tak máme i my za to zle!« Když vyšli ven, říkal jeden černokněžník z knížky. Tu přilezl černý had. »To je ten posel, jenž tě tam dovede; zpátky trefíš sám. Ten pás se ztratí.«

Had lezl na příky přes role, potoky a kopce zrovna do Říma a ten člověk za ním.

Na zádech měl pecen chleba a hrnek syra. Když přišli do Říma, zvony na kostele sv. Petra začaly samy od sebe zvonit. To prý vždy když přichází velký hříšník. Přišel do kostela sv. Petra a hned se ho ptá jeden

panáček, čeho žádá. On mu na to: »Jdu k sv. Otcí ke zpovědi.« Sv. Otec ho rozhřešil a po mně sv. přijal Tělo Páně a učinil uložené pokání. Po té podívá se za nádra a pás byl pryč!»

Děkoval Pánu Bohu, že ho vysvobodil a šel domů. Byl na cestě celý rok. Přijda domů, koupil za to, co žena a děti neprojedly, grunt a jako jiní sedláci oral a kopal.

* * *

Jednou jsme my děti zase přišly k staršíčkovi do chaloupky a on nám řekl: »Potichu, děti, povím, co jsem zkusil, když jsem byl mladý.« Staršíček sedl na postel, my u kamen teplých na lavečku a on začal: »Jedenkrát jsem jel s mojíma stařečkem do Holešova s deskami. Měli jsme jich velkou fúru. Jeli jsme čtyřma. Já seděl na koni a stařeček na fúře. Přijedše k Lókovu, tam, jak jsou ty ruky co ukazují cestu, hořely peníze. Já jsem to viděl z daleka. Povídám: »Stařečku, tam hen u Lókova hoříjó peníze, já do nich hodím klobók, aby mi něco zostalo!« Stařeček povídá: »Jeď své cestó a dě tomu pokoj!« Ale já přijeda naproti, zůstal jsem stát. Slizám s koně a cheu klobók hodi; ještě mám jednu nohu ve třemeni a druhó na zemi, už ten jeden černokněžník na mne bžel s kopistí. Já se lekl a zavolal: »J. M. J! Co jsem ti udělal?« On hned skočil za ten slóp, co ty ruky na něm byly. Stařeček volal: »Vidíš, já jsem ti povídal, dej tomu pokoj! Když si jich tam zakopali, nech si je míšajó.« Já již byl zase na koni a ujížděl, jak jsem mohl, strachy dále.«

* * *

»Lidé mívali černokněžníky rádi, protože dávali chudým peníze, léčili nemocné a pomáhali v neštěstí. Též k nim dávali chlapce do učení. Jeden sedlák měl moc dětí a dal jim chlapce do škol. Škola ta byla u Osvětíman na hradisku sv. Klimenta.*)

Potom pomřely mu děti a neměl, komu by dal grunt. Šel pro chlapce, ale černokněžníci ho nechtěli vydat, aby prý svým uměním nenadělal zlého. Tož se ptal syna, jestli by šel domů. »Rád bych«, povídá on, »ale oni mne nepustí. My budeme všeci černými havrany. Já budu mít pod krkem bílé, malé pérko po tom mne poznáte. Když mne uhodnete půjdu domů.« Černokněžníci zavedli otce do veliké světnice. Na žerdkách viděl sedět mnoho havranů; jeden černokněžník mu řekl: »Uhodněš-li, který je tvůj syn, vem si ho!« Dlouho nemohl uhodnout, chodil a hledal na voletí bílé pérko, až ho našel. »To je on!« Ukázal prstem na havrana. Ten sletěl na zem a byl z něho krásný mládenec. I druzí posletovali a byli zase studenty.

Jak přišel domů, dělal s tatíčkem. Jednou byla pochyba na obilí, peněz nebylo. »Tatínku«, pravil syn, »já se udělám koněm, vy mne zavedete na farmark, ale ohlav starý co budu mít, mně strhnuete a dejte nový.« Tož se udělal vraným hřebcem, měl nohy bílé byl bujný a

*) Vydal jsem r. 1890. o hradisku sv. Klimenta u Osvětíman spisek, rozšířiv ho ve prospěch musea olomouckého po celé Moravě. Na skladě mám ještě 700 knížek. Rád na požádání obsloužím.

vytácel se vesele. Otec ho prodal za 300 rýnských bohatému pánuvi; škaredý ohlav s něho smekl a nový nahodil. Za tři dny přijel hřebec zpátky, udělal se mláďencem; a tak po třikráte se nechal prodat. Když ho prodal po čtvrté, nechtěl kupec dáti ohlavu a vzal si ho. Oral jím, jezdil, svázel dříví z lesa ale ohlavu nesmekal. Jedenkrát se ohlav potrhál, hřebec si ho smekl a přišel domů. Stal se z něho zase mláďenec a pravil tatíčkovi: »Vícekrát se neprodám!« Matku to vždy bolelo, vyčítala otcí i synovi, že to hřích, jako by kradli; takové bohatství by nebylo požehnané. Od té doby živili se spravedlivě až do smrti.

* * *

Za Chvalčovem, naproti »železné bráně« hradiska svatohostýnského, jsou zříceniny strážiska »Obřany«, vystavěné na obranu sv. Hostýna. Kdo přijížděl s nákladem na hrad Hostajuov, jel na Chvalčov a vjížděl »železnou branou«.

František Kotek, varhaník na sv. Hostýně r. 1835—55., vykládal, že tam bývalo sedm černokněžníků. Jednou viděl jednoho vyzdvihnout chrást, vléztí do díry a odnáseti sůl. Bylo tam moc solí. Ten černokněžník mu povídal, že je tam 12 stříbrných sv. apoštolů velikosti lidské a zlatý Pán Ježíš, též tak veliký. Na důkaz, že jsou tam poklady, pravil: Jednou jsem tam viděl paní kráčetí, celou ohnivou. Měla ohnivý klíč v ústech a povídala mi: »Vezmi si ten klíč.« Když jsem se bál a hledal, čím bych tak učinil, zmizela volajíc,

že sto let musí opět čekati na vysvobození. Podobnou pohádku slyšeti u Bezuchova.

Bílá paní.

V Dřevohostickém zámku byla jednou jedna velmi zlá paní, jež lid velmi sužovala. Byvši prokleta od ubědovaných robotníků, bloudí podnes lesem. Nedávno šel jistý osadník z Bezuchova v poledne k lesu a ona se mu zjevila. Bílá, z úst jí šel oheň, a v zubech držela klíč; prosila, aby ji ho vytáhl. On se lekl a utekl. Tu naříkala, že musí ještě 50 let bloudit.« Tak bájí lid o zlých vrchnostech, které na světě žádný netrestal; po smrti je nechává se trápati zaslouženými tresty.

Poklad u Osíčka.

Na poli »v chrástí« zvaném seděl jednou hodný, pracovitý člověk a obědval. Tu zjevila se mu paní bílá a pravila mu, ukazujíc prstem na blízký hranečník: »Tam je zakopaná truhla plná peněz; dala jsem ji tam zakopat, kdýž byly francouzské vojny; jsou to peníze ze zámku všečovského, nespravedlivě vyzískané, nadřené z chudého lidu; sto let se trápím. Odevzdej ty peníze na mše sv., chudým lidem a sobě nech na živnost. O půl noci přijdi sem; klíč od truhly budu mítí v ústech a budu škaredá; neboj se mne, nic se ti nestane, jen klíč mi vyhod z úst buď rukou neb hůlkou. Neučiníš-li toho, budeš nešťastným i děti tvoje a já sto let zase budu čekati než najdu člověka, jako jsi ty.«

Slíbil a přišel tam, jak tma nastala. K půlnoci vidí od lesa všečovského přicházet

škaredou obludu jak strakatý pes, oheň jí šel z úst a na prostředním zubu držela klíč. Čím blíže přicházela, tím větší strach šel na něho, ale myslil si: když se mi nic nestane, počkám. Jak přišla k němu, pohazovala hlavou a ostala stát. On též stál zkamenělý strachem a nemohl se pohnout; hleděla naň mlčky, sže jí padaly z očí a přikyvovala mu, aby klíč shodil. Když 12 hodin ponočný odtroubil v Osíčku, pravila: »Nešťastný človče, do devátého pokolení ničeho nebudeš mítí a já se budu zase sto let trápit.«

U hranečníku viděl již dávno truhlu s penězi a jak domluvila, peníze hrkly a propadly se. On přestrašen utíkal domů a nemohl mluvit. Když to později ženě vyložil, mrzela se naň. V krátkém čase pak dobytek mu pozdechal, stavení mu shořelo se vším a děti se rozešly po službách.«

Něco podobného vypravuje si lid též o Rakově.

Tataři.

Když Tataři r. 1242. přišli na Moravu, utekl se okolní lid na hrad Hostajnov, aby se bránil. Byla tam též jedna matka s dítětem. Umíralo žízní.

Nemohla se dívati na jeho trápení, posadila je do trávy a odešla, aby neviděla jeho smrti. Potom se vrátila s pláčem. Ale kdož vysloví radost její, když viděla dítě zdravé. Trhalo vadnoucí kvítí v kytíčku a hrálo si. »Kdo ti dal vody?« ptá se ho matka. »Vy jste mi dala!« řeklo. »Vždyť jsem tu nebyla,« vzdychla matka. »Vy jste mi ji dala, taková,

taková jak vy jste, přišla a dala mně vodyle šveholilo dítě, usmívajíc se na svou matku. Poznali všichni, že to byla Matka Boží, bl. Panna Maria. Od té doby putuje zbožný lid na sv. Hostýn.

* * *

V Sovadině na hrádku prý bývali černo-
kněžníci; bývaly tam též na začátku tohoto
století mladé ženské; zakládaly novou víru. Per-
manova sestra byla jim kuchařkou. Soběchlebský
pan farář je vyhnal, když otec starosty Her-
mana přišel do Sovadiny.

* * *

Na Obřanech u Chvalčova, vypravoval
bývalý důchodní panství bystrického, bývali
Templáři, po nich se tam zdržovali často
loupežníci, proto byl hrad zbořen.

* * *

Část hradiska svatohostýnského a půl
hory je majetkem obce Slavkova. Pod dědinou
u kříže je kousek obecní louky; jmenuje se
»na šachtě«. Při potoku dělají se ode dávna
cihly. Jakýsi Rýpar roku 1848. našel tam při
kopání hlíny zbraně po Tatarech, mnoho kostí
a zubů koňských; pod drnem louky je velká
jáma a v ní těla Tatarů, padlých roku 1242
a se zbraněmi. Představenstvo obecní dovolilo
olomouckému museu za mírných podmínek
tatarský hrob otevřítí.

Nedaleko nazývá se na polích jeden záhon
»Čačalova role«; při ní je znatelný násyp,
jež lid nazývá »zlatá bráza«; je prý tam mnoho
důstojníků pochovaných.

U Loukova zmiňuje lid taktéž veliký ta-
tarský hrob; stojí na něm podnes kaple v podobě
sedla.

Za Slavkovem přes kopec přijde se do
osady »Brusný« a nad ní v lese na výběžku
větrají zříceniny hradu »Křídla«. Lid o něm
nevypovídá ve svých zkazkách z dávné minu-
losti ničeho. Je to zajisté podivné, že náš lid
o památných hradech tak málo vypovídá;
jde-li krajinami cizích národů a ptáš-li se po
původu a osudech zřícenin, vypovídají ti mnohá
až k víře nepodobného o statečnosti bývalých
majitelů hradův a o původu jejich; jen na Moravě
toho těžce pohřešujeme. Příčina toho úkazu je,
že národ náš v minulém tisíciletí prodělal
přebolestnou cestu křížovou, tak že vedle obrany
životní bezpečnosti bylo mu při tuhé robotě
bojovati o skývu vezdejšího chleba; proto
myslil vždy na neutěšenou přítomnost, zapo-
mínaje od pokolení k pokolení slavné minulosti.

Místopisec Švoy klade z neznalosti hrad
»Křídlo« na »Chlum« u Bílavska a dr. Volný
neví si s ním rady.

Původ hradu Křídla je však úzce spojen
s původem města Břeclavy na jižní Moravě.
Hrad Hostajnov s okolním krajem byl státním
statkem Mojmírovců; po pádu království mo-
ravského r. 907. vpády polodivokých Maďarů
přesl pravém mezinárodním ve vlastnictví
rodu Přemyslovců; kníže Břetislav, vydobýv
na Madarech naší vlasti r. 1028. v nynějším
rozsahu, dostal v soukromý majetek od svého
otce, českého vojvody Oldřicha, Hostajnov
i s okolím. Byv požádán děkanem biskupského
chrámu Páně sv. Petra v Olomouci, Bohumilem,

daroval Břetislav témuž kostelu území za sv. Hostýnem od potoka Rusavy až ku hranicím Holešova, vyměnil je za území při vtoku Dyje do řeky Moravy, kteréž bylo druhdy statkem kláštera basilianského u Osvětiman, ale přešlo po rozpadnutí státu moravského, jakožto duchovní statek ku sv. Petru v Olomouci. (Viz o tom více ve spisku sv. Kliment u Osvětiman.)

Na zaměněném území vystavěl Břetislav hrad a nazval ho svým jménem: »Břetislava hrad« čili krátce Břeclava. Tomu na svědectví vydal Břetislav v Olomouci roku 1030. následující list: »Známo budiž všem křesťanům, jak přítomným, tak i budoucím na stvrzení skutku, kterýž já Břetislav, syn slavného vévody českého (Oldřicha), uvažuje vyznávám, že není v člověku síly a stálosti, aniž, že vítězství zjednuává se člověkem; avšak že všechny věci, které vítězně a šťastně se vedou, toliko Bohem, jehož všemohoucnost omezení nelze, se dějí; proto také vyznávám, že vypuzení Uhrů ze země Moravské toliko jeho pomocnou rukou se stalo. Zaplakal jsem věru a v srdci velmi dojat jsem byl, když patřil jsem na ona posvatná místa, kde počalo křesťanství (Velehradsko, okolí Uh. Hradiště), témitéž Uhry, tenkrátě pohany, spustošená a rozbořená i v rozvalinách rozházená ležeti a kostely v oněch krajinách země naší všechny do jednoho oloupené a znesvěcené býti. I zaslíbil jsem svým zbožným úmyslem, velikou zásobu těmto pustošitelům a uchvatitelům odňaté kořisti na opětne vystavení a obnovení oněch chrámů vynaložiti, klada ji na oltář toho, jemuž věnována, a jehož pomocí vydobyta se jevila.

Tiskem

Lamberta Klabusaya,

majitele

knih- a kamenotiskárny

=====
v Holešově
=====

vyšly tyto spisy:

Naše Rakousko.

S četnými vyobrazeními. — Veršem i prosou uspořádal J. Donát Polhřimovský. — Cena 80 kr.

Sbírka promluv a řečí příležitostných z oboru školského.

Sestavil Klomont David. — Cena jednoho svazku 1 zl.

Methodické zpracování učiva zeměpisného.

Za příručí knihu učitelstvu škol obecných a měšťanských sepsal a vydal Klomont David.

Část II.: O říši Rakousko-Uherské.

Cena 1 zl., poštou zl. 1.05.

Starovět ruskoškandický.

Pojistění Staroslávů ve Staré Egyptě a Skandii.

Kritickohistoricky dle původních pramenů pojednal Frant. Saleš Pluskal Moravíčanský. — Cena 1 zl. 20 kr.

Nákres dějin Starého Slezska.

Kritickohistoricky dle starých pramenů napsal Frant. Sal. Pluskal Moravíčanský. — Cena 80 kr.

Ohně Svatojanské.

Původ jejich, význam a účel. Pojednal Frant. Saleš Pluskal Moravíčanský. — Cena 40 kr.

Starožitnosti západní Evropy.

Pojistění Staroslávů v Gallii, Hispanii a Britanii. Pojednal Frant. S. Pluskal Moravíčanský. — Cena 80 kr.

Knihovna Sarkandrinská.

Díl I. Řečí nočních. Napsal P. Jan Hlil. — Cena 1 zl. 20 kr.

1891.

Knih- a kamenotiskárna I. Klabusaya v Hološově.

Nákladem P. Františka Mikryla.

